Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriön lausunto hallintovaliokunnalle

Sisäministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa valtioneuvoston kirjeestä eduskunnalle sopimusneuvotteluista Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä oikeudellisen yhteistyöhön rikosasioissa liittyvästä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon (EU-US –sopimusneuvottelut) (U 40/2024 vp).

Yleisiä huomioita

Nyt neuvoteltavana oleva sopimus koskee oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. Sisäministeriö katsoo, että kysymys rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon on tärkeä osa rikosoikeudellista yhteistyötä. Sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostaminen erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa on rikostutkinnan kannalta tarpeen. EU-US –sopimuksen myötä Yhdysvaltoihin sijoittuneet isot palveluntarjoajat tulisivat sääntelyn piiriin, kun tietojen hankkimiseksi annettuja määräyksiä olisi noudatettava rajat ylittävästi. Tällainen päämäärä on sisäministeriön mielestä kannatettava.

Euroopan unionin sääntely

EU:n sisäiset säännöt oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon koostuvat asetuksesta eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä ja rikosoikeudellisten menettelyjen perusteella annettujen vapaudenmenetyksen käsittävien rangaistusten täytäntöönpanoa varten (EU) 2023/1543 (jäljempänä *e-evidence-asetus*) ja direktiivistä nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä (EU) 2023/1544 (jäljempänä *e-evidence-direktiivi*). Asetuksen soveltaminen alkaa elokuussa 2026. Direktiivi on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään helmikuussa 2026 mennessä.

Euroopan unionissa e-evidence -asetuksen ja direktiivin kansallinen täytäntöönpano on Suomessa oikeusministeriön vetämänä käynnissä. EU-US –sopimus toteutuessaan täydentäisi sähköiseen todistusaineistoon pääsyä. Sisäministeriö pitää tärkeänä, että EU-US –sopimusneuvotteluissa otetaan täysimääräisesti huomioon jo olemassa oleva unionin tason e-evidence sääntely. Neuvoteltavan sopimuksen ei tule sisältää ristiriitoja EU:n sääntelyn

kanssa vaan edistää sääntelyllä tavoiteltuja päämääriä entisestään. Tämä tavoite sisältyykin komission neuvottelumandaattiin, jonka mukaisesti neuvotteluissa tulisi varmistaa, että neuvottelutulos sopii mahdollisimman hyvin yhteen e-evidence – kokonaisuuden kanssa. Sisäministeriö pitää myös tärkeänä, että EU-US –sopimusneuvottelut käydään symmetrisesti, toisin sanoen mahdollisen tulevan sopimuksen mukaiset velvoitteet ja oikeudet ovat tasapainossa keskenään. Sen vuoksi EU:lle annettu neuvottelumandaatti on perusteltu kahdenvälisen sopimisen sijasta.

Taloudelliset vaikutukset ja uudet tehtävät

U-kirjeessä on tunnistettu, että mahdollinen EU:n ja Yhdysvaltojen välinen sopimus tulisi sisältämään sääntelyä, jolla todennäköisesti olisi valmistelussa huomioon otettavia taloudellisia vaikutuksia ja mahdollisesti uusia tehtäviä. Tällaisia vaikutuksia on tunnistettu tässä vaiheessa palveluntarjoajien ja poliisin osalta.

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että Suomelle aiheutuvat taloudelliset vaikutukset pyritään tunnistamaan tarkasti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana neuvotteluja. Sisäministeriö korostaa, että mahdolliset jäsenmaille koituvat kustannukset olisi pyrittävä kattamaan ensi sijaisesti Euroopan unionin rahoitusinstrumenteista. Mikäli tämä ei olisi mahdollista, olisi kansallisesti varauduttava siihen, että Julkisen talouden suunnitelma (JTS) 2025-2028 linjausten mukaisesti valtion organisaatioiden tulee varmistua EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitamiseen pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa. Vastaavasti sisäministeriö huomauttaa, että myös talouspoliittinen ministerivaliokunta on linjannut samansuuntaisesti, että uusien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Sisäministeriö korostaa, että talouden reaaliteettien huomioon ottaminen jo neuvotteluvaiheessa on tärkeä tavoite.

Sisäministeriö huomauttaa, että mahdollisten uusien tehtävien osalta on pidettävä mielessä se, että Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan selvitetään ja siirretään pois poliisilta sellaiset poliisin tehtävät tai tehtäväalueet joiden ei ole tarpeen kuulua poliisille. Sisäministeriö pitääkin tärkeänä, että myös oikeusviranomaisten roolitusta osana e-evidence –sääntelyä tarkastellaan, etenkin kun sääntely asettuu rikosoikeudellisen yhteistyön kokonaisuuteen. Sisäministeriö huomauttaa myös, että olisi tarkasteltava myös liikenne- ja viestintäministeriön mahdollista roolia tässä yhteydessä, ottaen huomioon että liikenne- ja viestintäministeriön toimialaan kuuluvat valtioneuvoston ohjesäännön 20 § mukaisesti sähköinen viestintä ja viestintäpalvelujen turvallisuus.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lopuksi

Edellä esitetyt kommentit huomioon ottaen sisäministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan.

Katariina Simonen
neuvotteleva virkamies/ Ministerial Adviser
Sisäministeriö / Ministry of the Interior
Poliisiosasto / Police Department
+358 295 488 212
+358 50 593 0025
katariina.simonen@gov.fi